

POSTANOWIENIE

Dnia 22 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Pietruszyński

SSN Włodzimierz Wróbel

Protokolant Klaudia Binienda

w sprawie T. M.

podejrzanego o czyn z art. 224a k.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 22 marca 2023 r.,

przy udziale Prokuratora Prokuratury Regionalnej del.

do Prokuratury Krajowej Krzysztofa Urgacza

kasacji, wniesionej przez obrońcę

od postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 26 kwietnia 2022 r., sygn. akt IX Kz 356/22,

utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego

dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie

z dnia 11 lutego 2022 r., sygn. akt V K 58/21,

1. uchyla zaskarżone postanowienie oraz utrzymane nim w mocy postanowienie Sądu Rejonowego dla Warszawy Śródmieścia w Warszawie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji;

2. zarządza zwrot podejrzanemu T. M. uiszczonej opłaty od kasacji;

3. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy z urzędu adw. K. B. - Kancelaria Adwokacka w W. kwotę 1.328,40 zł (tysiąc trzysta dwadzieścia osiem złotych czterdzieści groszy) w tym 23

**% VAT, tytułem sporządzenia i wniesienia kasacji oraz obronę
podejrzanego T. M. w postępowaniu przed Sądem najwyższym.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 11 lutego 2022 r., sygn. akt V K 58/21, Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia w Warszawie, w uwzględnieniu wniosku prokuratora, na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. umorzył postępowanie w sprawie T. M. podejrzanego o czynny polegające na tym, że:

1. w dniu 30 września 2020 r. około godziny 14:52 w trakcie rozmowy telefonicznej z numeru telefonu [...] zawiadomił pracownika sekretariatu Dyrektora Departamentu Kadr Ministerstwa Obrony Narodowej o podłożeniu ładunku wybuchowego tj. o zdarzeniu, które zagraża życiu i zdrowiu wielu osób lub mieniu w znacznych rozmiarach, czym wywołał czynności tej instytucji mające na celu uchylenie zagrożenia wiedząc, że zagrożenie nie istnieje, tj. o czyn zabroniony z art. 224a k.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k.;
2. w dniu 10 września 2020 r. o godzinie 12:06 dzwoniąc ze swojego telefonu o numerze [...] na numer [...] w trakcie rozmowy telefonicznej z M. W. pracownikiem sekretariatu Dowódcy [...] Skrzydła Taktycznego w Ś. groził popełnieniem przestępstwa w postaci pozbawienia życia Dowódcy ww. Jednostki Wojskowej tj. płk. M. T., jednocześnie groźba ta wzbudziła u niego uzasadnioną obawę, że zostanie spełniona, tj. o czyn zabroniony z art. 190 § 1 k.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k.;
3. w dniu 30 września 2020 r. o godzinie 13:05 dzwoniąc ze swojego telefonu o numerze [...] na numer [...] w trakcie rozmowy telefonicznej z M. P. pracownikiem sekretariatu Szefa Sztabu [...] Skrzydła Taktycznego w Ś. groził wymienionej oraz jej osobom najbliższym popełnieniem przestępstwa w postaci pozbawienia życia, jednocześnie groźba ta wzbudziła u niej uzasadnioną obawę, że zostanie spełniona, tj. o czyn zabroniony z art. 190 § 1 k.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k.;

4. w dniu 30 września 2020 r. o godzinie 13:08 dzwoniąc ze swojego telefonu o numerze [...] na numer [...] w trakcie rozmowy telefonicznej z mjr A.U. wykonującym m.in. obowiązki oficera prasowego [...] Skrzydła Taktycznego w Ś. groził wymienionemu oraz jego osobom najbliższym popełnieniem przestępstwa w postaci pozbawienia życia, jednocześnie groźba ta wzbudziła u niego uzasadnioną obawę, że zostanie spełniona, tj. o czyn zabroniony z art. 190 § 1 k.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. (pkt 1 postanowienia).

Jednocześnie na mocy art. 93a § 1 pkt 4 k.k., art. 93b § 1 k.k., art. 93c pkt 1 k.k. i art. 93d § 1 k.k. orzeczono wobec podejrzanego środek zabezpieczający w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym (pkt 2 postanowienia).

Postanowienie powyższe zaskarżył w części dotyczącej pkt. 2 obrońca podejrzanego, który we wniesionym zażaleniu zarzucił:

1. błąd w ustaleniach faktycznych polegający na uznaniu, że wszystkie zarzucane podejrzanemu czyny cechuje znaczny stopień społecznej szkodliwości, w sytuacji, gdy powyższe czyny stanowią występki, których społeczna szkodliwość jest „standardowa”, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego uznania, że wobec podejrzanego zachodzą kumulatywnie wszystkie przesłanki do orzeczenia pobytu w zakładzie psychiatrycznym z uwagi na wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu o znacznej szkodliwości,
2. niesłuszne zastosowanie środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia podejrzanego w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym, przy zastosowaniu którego Sąd Rejonowy pominął uprzednią niekaralność podejrzanego, a przy ocenie stopnia szkodliwości społecznej czynu – rozmiar wyrządzonej szkody, jak również fakt, iż obecnie podejrzanym prowadzi ustabilizowany tryb życia.

W oparciu o tak zredagowane zarzuty obrońca wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia przez uchylenie środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym i orzeczenie w jego miejsce środka zabezpieczającego o charakterze wolnościowym.

Po rozpoznaniu wskazanego wyżej środka odwoławczego Sąd Okręgowy w Warszawie postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2022 r., sygn. akt IX Kz 356/22, utrzymał w mocy postanowienie sądu *meriti* w zaskarżonej części.

Kasację od ostatniego z wymienionych orzeczeń wniosła obrońca T. M., zarzucając rażące naruszenie prawa procesowego, które miało wpływ na treść orzeczenia:

1. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k., poprzez nienależyte rozważenie podniesionego z zażaleniu zarzutu naruszenia przez Sąd I instancji zasady swobodnej oceny dowodów, przez brak wszechstronnego rozważenia całokształtu materiału dowodowego i uznanie, że zarzucane podejrzanemu czynny cechuje znaczny stopień społecznej szkodliwości oraz istnieje wysokie prawdopodobieństwo popełnienia przez podejrzanego czynów wypełniających znamiona przestępstw, co skutkowało zastosowaniem wobec T. M. środka zabezpieczającego na podstawie art. 93a § 1 pkt. 4 k.k. w zw. z art. 93b § 1 k.k.;
2. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k., poprzez utrzymanie w mocy zaskarżonego postanowienia poprzez powielenie za Sądem I instancji konstatacji, że jest wysoce prawdopodobne, że w przyszłości T. M. może podejmować kolejne zachowania wypełniające znamiona przestępstwa, w sytuacji, w której zachowanie podejrzanego było incydentalne, zmienił on swoje zachowanie, podejmuje pracę zarobkową, powstrzymując się od popełniania czynów sprzecznych z prawem.

Przy tak sformułowanych zarzutach autorka kasacji wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Okręgowej w Warszawie wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej i stanowisko to podtrzymał uczestniczący w rozprawie kasacyjnej prokurator Prokuratury Krajowej.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja skutkowałą uchyleniem zaskarżonego postanowienia Sądu odwoławczego oraz utrzymaniem nim w mocy postanowienia sądu *meriti*, ponieważ w toku postępowania kasacyjnego ujawniły się okoliczności wskazujące na wystąpienie w tej sprawie bezzwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art.

439 § 1 pkt 11 k.p.k. W tego rodzaju sytuacji Sąd Najwyższy zobligowany był do działania z urzędu poza granicami zaskarżenia i podniesionymi zarzutami (art. 536 k.p.k.).

W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia rozpoznając wniosek prokuratora z dnia 30 grudnia 2020 r. o umorzenie postępowania wobec T. M. i zastosowanie środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym procedował na posiedzeniu w oparciu o przepis art. 354 pkt 2 k.p.k.

Na pierwszy termin posiedzenia w dniu 6 grudnia 2021 r. stawiał się podejrzany wraz z obrońcą z urzędu. Na tym terminie T. M. złożył wyjaśnienia, a także odebrano opinie od biegłej lekarza psychiatry J. J., współautorki wydanej w tej sprawie opinii sądowo-psychiatrycznej oraz od biegłego psychologa T. G., autora opinii sądowo-psychologicznej. Ponieważ na posiedzenie nie stawiał się drugi biegły lekarz psychiatra F. M. sąd *a quo* odroczył posiedzenie do dnia 20 stycznia 2022 r. w celu wysłuchania nieobecnego biegłego.

W dniu 20 stycznia 2022 r. na posiedzenie ponownie nie stawiał się biegły oraz podejrzany T. M. w związku z czym nie przeprowadzono jakiegokolwiek czynności odraczając posiedzenie do dnia 11 lutego 2022 r.

Na posiedzeniu w dniu 11 lutego 2022 r., w którym nie uczestniczył podejrzany [zawiadomiony (k. 628) – nie stawiał się], wysłuchano w obecności obrońcy z urzędu biegłego F. M., który podtrzymał opinię sporządzoną przez siebie wspólnie z biegłą J. J. oraz wydano postanowienie o umorzeniu postępowania oraz o internacji.

Taki sposób procedowania w dniu 11 lutego 2022 r. spowodował, że sprawę rozpoznano pod nieobecność oskarżonego (tu podejrzanego), którego obecność była obowiązkowa. Powyższe wynika z jednoznacznej treści art. 354 pkt 2 k.p.k., zgodnie z którym rozpoznanie tego rodzaju sprawy na posiedzeniu odbywa się z udziałem prokuratora, obrońcy i podejrzanego. Podejrzany nie bierze udziału w posiedzeniu wyłącznie wówczas, gdy z opinii biegłych wynika, że byłoby to niewskazane, ale i w takiej sytuacji sąd może jego udział uznać za konieczny.

Z opinii biegłych lekarzy psychiatrów z dnia 20 listopada 2020 r. (k.309-311) nie wynikają przeciwskazania do udziału T. M. w czynnościach procesowych,

choć jego stan psychiczny nie pozwalał na samodzielny w nich udział oraz na prowadzenie obrony w sposób samodzielny i rozsądny. W tożsamy sposób wypowiedział się w swojej opinii biegły psycholog (k.502-516).

O ile T. M. uczestniczył w posiedzeniu w dniu 6 grudnia 2021 r., a na terminie w dniu 20 stycznia 2022 r. nie przeprowadzano żadnych czynności procesowych, to jego udział w posiedzeniu w dniu 11 lutego 2022 r. był nadal obligatoryjny, ponieważ nie zmieniła się w tym zakresie (co do możliwości jego udziału w czynnościach procesowych) opinia biegłych (zob. k. 569-570).

Zasygnalizowana powyżej – wobec treści opinii biegłych – sytuacja procesowa, a więc niestawiennictwo podejrzanego na posiedzenie, w którym jego udział jest obowiązkowy, trafnie w orzecznictwie jest kwalifikowana jako równoznaczna z wystąpieniem bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 17 marca 2015 r., V KK 337/14; z dnia 3 lutego 2021 r., IV KK 582/19; z dnia 5 marca 2021 r., V KK 11/21).

Okoliczność powyższa powinna zostać dostrzeżona w toku kontroli instancyjnej przez Sąd drugiej instancji i skutkować orzeczeniem w oparciu o przepis art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Skoro tego Sąd odwoławczy nie uczynił, uchybienie jakim dotknięte było postanowienie Sądu Rejonowego przeniknęło do postanowienia sądu *ad quem* skutkując i jego wadą w tym przedmiocie.

W konsekwencji konieczne było uchylenie przez Sąd Najwyższy zarówno zaskarżonego kasacją postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie, jak i utrzymanego nim w mocy postanowienia sądu *meriti* i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, gdyż to w tej fazie procesu doszło do uchybienia mającego postać bezwzględnego powodu odwoławczego.

Procedując powtórnie Sąd Rejonowy przeprowadzi w całości postępowanie zainicjowane wnioskiem prokuratora bacząc, aby w kwestii udziału podejrzanego uwzględnione zostały, w zależności od forum na jakim będzie rozpoznawany, zarówno treść art. 354 pkt 2 k.p.k., jak i wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 sierpnia 2020 r., K 45/15, OTK-A 2020, poz. 19. Za nieodzowne uznać przy tym należy uzyskanie uzupełniającej opinii sądowo-psychiatrycznej i psychologicznej co najmniej w zakresie możliwości udziału T. M. w czynnościach procesowych, w

szczegółności wobec treści pkt 4 opinii biegłych wydanej w dniu 28 lutego 2023 r. w sprawie XII Ko 1103/23 Sądu Rejonowego dla Warszawy Mokotowa w Warszawie, a uzyskanej w toku postępowania kasacyjnego.

Rozstrzygając w przedmiocie detencji sąd *meriti* będzie miał również na uwadze okoliczności podnoszone przez obrońcę w skardze kasacyjnej, do których Sąd Najwyższy się nie odnosił, gdyż do wydania orzeczenia kasatoryjnego wystarczające było rozpoznanie uchybienia podlegającego uwzględnieniu z urzędu, a rozpoznanie pozostałych uchybień byłoby przedwczesne z uwagi na konieczność powtórzenia w całości przewodu sądowego przez Sąd pierwszej instancji (art. 436 k.p.k.), uwzględniając też regulacje przewidziane w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. 2022.2123).

Rozstrzygnięcie, jak w części dyspozytywnej postanowienia skutkować musiało zwrotem podejrzanemu uiszczonej przez niego opłaty od kasacji (art. 527 § 4 k.p.k.).

Zasądzając na rzecz obrońcy z urzędu koszty nieopłaconej pomocy prawnej – z tytułu sporządzenia i wniesienia kasacji oraz udziału obrońcy w postępowaniu przed Sądem Najwyższym (dwa terminy) – kierowano się treścią § 2 pkt 1, § 4 ust. 1 i 3, § 17 ust. 2 pkt 6 i ust. 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. 2019.18).

